

Kwartaalmonitor Industrie

Eerste kwartaal 2016

Prijsafname zorgt opnieuw voor omzetsdaling industrie

- Industrie
- Voedings- en genotmiddelenindustrie
- Aardolie-, chemische, rubber- en kunststofproductenindustrie
- Basismetaal- en metaalproductenindustrie
- Elektrotechnische en machine-industrie
- Transportmiddelenindustrie
- Overige industrie

De omzet in de Nederlandse industrie blijft voorsnog ook in 2016 onder druk staan. Producenten hebben in het eerste kwartaal 4,3 procent minder omzet behaald dan in de eerste drie maanden van vorig jaar. De omzet daalt al zeven kwartalen op rij. De gemiddelde industriële dagproductie groeit vijf kwartalen op rij: in het eerste kwartaal 2016 met 1,5 procent. De afzetprijzen lagen in januari tot en met maart 6,2 procent lager. Het aantal faillissementen is stabiel en het vertrouwen van industriële ondernemers bereikte de hoogste stand in vijf jaar.

Kerncijfers Industrie

	2014		2015			2016
	IV	I	II	III	IV	I
Industrie						
productie	-0,9	0,2	2,4	0,6	2,5	1,5
omzet	-4,1	-5,8	-1,4	-2,3	-0,9	-4,3
prijzen	-4,6	-8,8	-5,2	-7,7	-7,0	-6,2
faillissementen	112	116	106	83	87	92

Bron: CBS

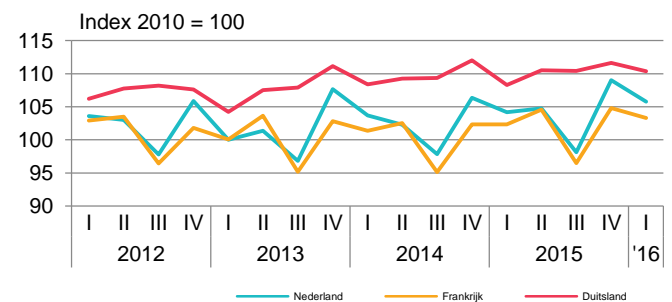
Industrie

Productie toegenomen

Met een toename van 1,5 procent steeg de gemiddelde industriële dagproductie in het eerste kwartaal van 2016 voor het vijfde kwartaal op rij. De productie is het meest gestegen in de transportmiddelenindustrie (+11,5 procent). Ook steeg de productie in de voedings- en genotmiddelenindustrie (+3,7 procent), de basismetaal- en metaalproductie-industrie (+2,2 procent) en de elektrotechnische- en machine-industrie (+0,9 procent). Deze branches zijn verantwoordelijk voor net iets meer dan de helft van de totale productie. In de aardolie-, farmaceutische, chemische, rubber- en kunststofproductenindustrie daalde de productie met 0,9 procent. In tegenstelling tot vorig kwartaal nam de productie op jaarbasis in Duitsland toe (+1,9 procent). In Frankrijk steeg de productie met 0,9 procent.¹

¹Bron: Eurostat

Productievolume per gemiddelde werkdag, totale industrie

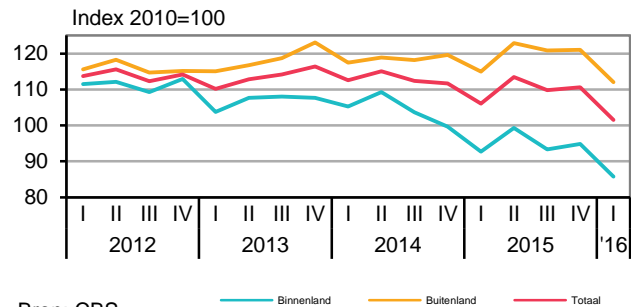
Bron: CBS en Eurostat

Nijverheid; productie en omzetontwikkeling en index (2010=100)

Omzet blijft dalen

De omzet van de industrie nam met 4,3 procent af ten opzichte van het eerste kwartaal van 2015. Dit was het zevende kwartaal op rij dat de omzet daalde. Op de binnen- en buitenlandse markt was de omzetzakking respectievelijk 7,5 en 2,6 procent. De omzet nam voornamelijk af door een negatieve ontwikkeling in de aardolie-, farmaceutische, chemische, rubber- en kunststofproductenindustrie (-12,5 procent). Verder daalde de omzet in de basismetaleen- en metaalproductie-industrie, de elektrotechnische- en machine-industrie en de textiel-, kleding- en lederindustrie. Daarentegen was de omzetontwikkeling positief in de voedings- en genotmiddelenindustrie, de transportmiddelenindustrie, de hout- en bouwmaterialenindustrie, de papier- en grafische industrie en de meubelindustrie.

Omzet, totale industrie

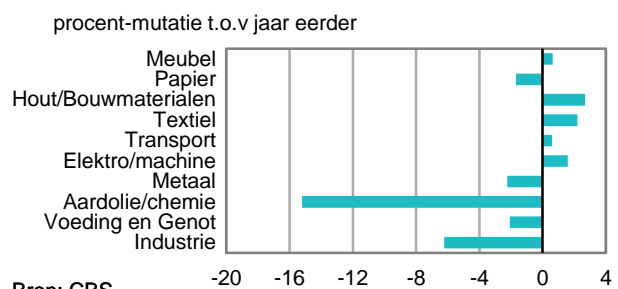
Bron: CBS

[Niiverheid; productie en omzetontwikkeling en index \(2010=100\)](#)

Weer lagere afzetprijzen industrie

De afzetprijzen lagen in januari tot en met maart 6,2 procent lager dan in dezelfde periode in 2015. In maart was de daling het sterkst, met een afname van 7,4 procent. Binnen Nederland lagen de prijzen in het eerste kwartaal 5,5 procent lager. Buiten Nederland was de daling met 6,9 procent nog groter. Vanaf augustus 2015 daalde de afzetprijs voor het buitenland sterker dan die voor het binnenland. De aardolie-industrie en de chemische industrie lieten nog steeds de grootste prijsdaling zien. Al vanaf 2013 ligt de olieprijs bijna onafgebroken lager dan een jaar eerder. Ook in de voedings- en genotmiddelenindustrie, de metaalindustrie en de papierindustrie waren de producten goedkoper. Producten van de elektrotechnische en machine-industrie, transportmiddelen-, textiel-, hout- en meubelindustrie waren juist duurder dan een jaar eerder.

Afzetprijzen, industriebranches

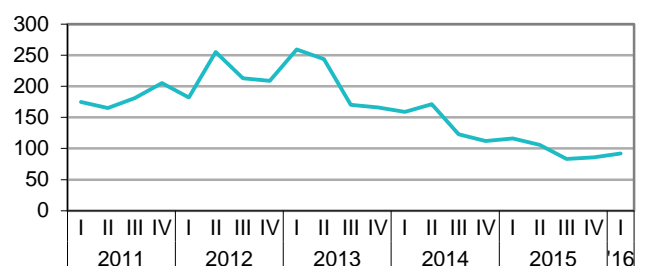
Bron: CBS

[Statline: Producentenprijsindex](#)

Aantal faillissementen stabiel

In het eerste kwartaal werden in de industrie 92 faillissementen uitgesproken. Dat zijn er 20,7 procent minder dan vorig jaar en ongeveer evenveel als in het vorige kwartaal. Net als in de voorgaande kwartalen werden de meeste faillissementen (24) uitgesproken in de metaalproductenindustrie. Opvallend was het aantal faillissementen in de sector reparatie en installatie van machines (13). De meubelindustrie kreeg 11 faillissementen te verwerken. In zowel de grafische industrie als de voedingsmiddelenindustrie werden 8 faillissementen uitgesproken. Bij 8 van de 92 faillissementen ging het om een natuurlijk persoon met eenmanszaak, de rest betrof bedrijven en instellingen. Het aantal faillissementen is voor het tweede kwartaal op rij licht gestegen, maar in het derde kwartaal vorig jaar lag het aantal faillissementen wel op het laagste niveau in jaren.

Aantallen faillissementen, totale industrie

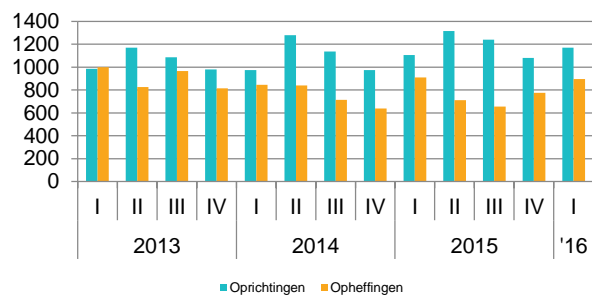
Bron: CBS

[Statline: Uitgesproken faillissementen](#)

Meer starters, minder stoppers

In het eerste kwartaal zijn er in de industrie iets minder dan 1 200 bedrijven opgericht. Dat is een stijging van bijna 6 procent op jaarbasis. Tegelijkertijd zijn er een kleine 900 bedrijven opgeheven. In vergelijking met het eerste kwartaal van 2015 is dat 1,6 procent minder. Bij negen op de tien oprichtingen ging het om bedrijven met één werkzame persoon. Bij de opheffingen ligt dit iets lager: ongeveer 80 procent van alle stoppers telde een werkzame persoon. Aan het eind van het eerste kwartaal waren er zo'n 60 000 bedrijven actief in de industrie. Dat zijn er ruim 3 procent meer dan het jaar ervoor.

Aantal oprichtingen en opheffingen, totale industrie

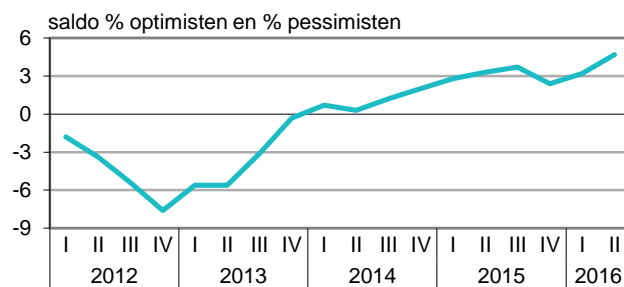
[Bedrijven; oprichtingen, bedrijfsgrootte, rechtsvorm, SBI 2008](#)

[Bedrijven; opheffingen, bedrijfsgrootte, rechtsvorm, SBI 2008](#)

Hoogste producentenvertrouwen in vijf jaar

Het vertrouwen van industriële ondernemers is opnieuw toegenomen en bereikte de hoogste stand in vijf jaar. De indicator ging van 3,2 in het eerste kwartaal naar 4,7 in het tweede kwartaal. Sinds begin 2014 overheerst het positieve sentiment. Het producentenvertrouwen is samengesteld uit drie deelindicatoren: de verwachte bedrijvigheid, het oordeel over de orderpositie en het oordeel over de voorraden. De verwachte bedrijvigheid en het oordeel over de orderpositie waren positiever dan drie maanden geleden. In hun oordeel over de voorraden zijn ondernemers nauwelijks veranderd ten opzichte van het eerste kwartaal. Aan het begin van het tweede kwartaal bedroeg de bezettingsgraad van de productie-installaties 81,5 procent, tegen 81,2 procent aan het begin van het eerste kwartaal.

Producentenvertrouwen

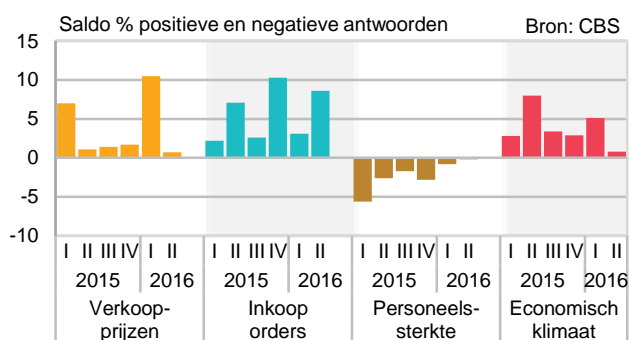
Bron: CBS

[Producentenvertrouwen; stemmingsindicator van de industrie](#)

Geen verdere krimp werkgelegenheid

Ondernemers in de industrie zijn minder negatief over de werkgelegenheid dan in de afgelopen periode. Ruim 12 procent van hen verwacht een groei van de personeelssterkte. Een nagenoeg even grote groep verwacht daarentegen personeel af te stoten. Per saldo zal de werkgelegenheid volgens de ondernemers dus niet verder afnemen. Daarmee zijn de verwachtingen voor de werkgelegenheid in de industrie beter dan ze in jaren geweest zijn. Meer ondernemers verwachten een groei van de inkooporders dan in het eerste kwartaal van 2016. Ook in vergelijking met dezelfde periode vorig jaar zijn industriële ondernemers positiever over de bij leveranciers te plaatsen orders. Naar verwachting zullen de verkoopprijzen weinig veranderen in het tweede kwartaal. Ook voor het economisch klimaat wordt per saldo nauwelijks verandering verwacht.

Verwachtingen

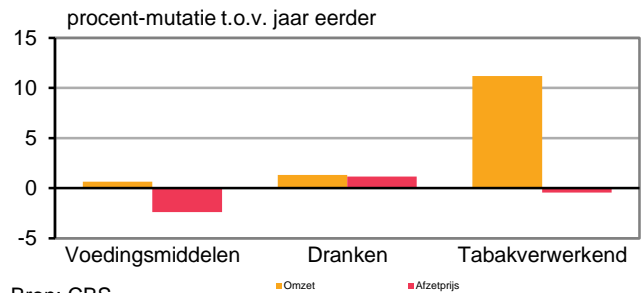
[Conjunctuurenquête Nederland](#)

Voedings- en genotmiddelenindustrie

Omzet voedings- en genotmiddelenbranche stijgt

De omzet steeg in het eerste kwartaal in de voedings- en genotmiddelenindustrie met 0,8 procent op jaarbasis. De tabakverwerkende industrie had 11,2 procent meer omzet dan vorig jaar. In de voedingsmiddelen- en drankenindustrie nam de omzet respectievelijk met 0,6 en 1,3 procent toe. In deze branches daalde de binnenlandse omzet en steeg de buitenlandse omzet. De afzetprijzen in de voedings- en genotmiddelenindustrie daalden met 2,1 procent.

Deelbranches: omzet, afzetprijs

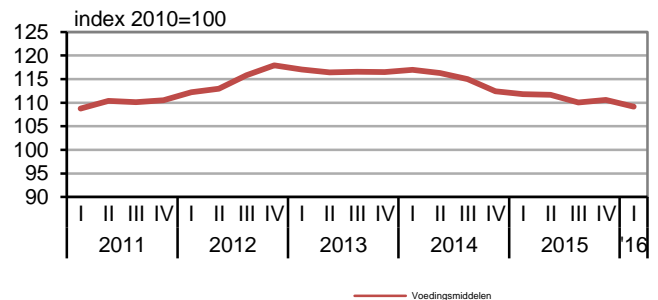

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Afzetprijzen blijven dalen in voedingsmiddelenindustrie

De afzetprijzen lagen in de voedingsmiddelenindustrie op jaarbasis 2,4 procent lager. Net als in de voorgaande zes kwartalen, daalden de prijzen op zowel de binnenlandse als op de buitenlandse markt. Op de binnenlandse markt was de daling 2,7 procent en op de buitenlandse markt 2,1 procent.

Voedingsmiddelenindustrie: afzetprijzen

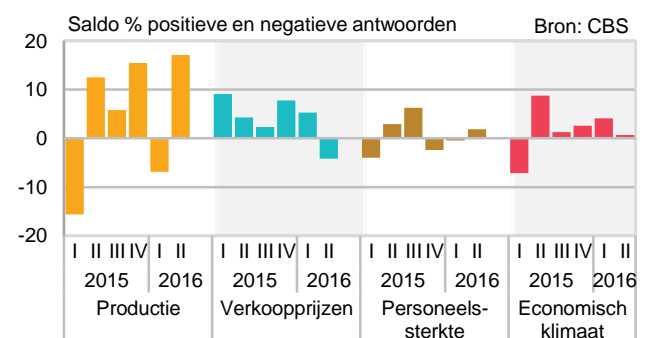
Productenprijsindex; afzetprijzen, bedrijfstak SBI 2008

Daling verkoopprijzen verwacht

Ondernemers in de voedings- en genotmiddelenindustrie verwachten in het tweede kwartaal van 2016 een toename van de productie. Dit is gebruikelijk voor het tweede kwartaal van het jaar. Vergeleken met het tweede kwartaal van vorig jaar wordt de toename door duidelijk meer ondernemers verwacht. Per saldo verwachten producenten hun verkoopprijzen te verlagen. De laatste keer dat dit werd verwacht, was in 2010.

Ondernemers voorzien per saldo nauwelijks verandering in de personeelssterkte. Voor het tweede kwartaal verwachten zij ook nauwelijks verandering van het economisch klimaat.

Verwachtingen

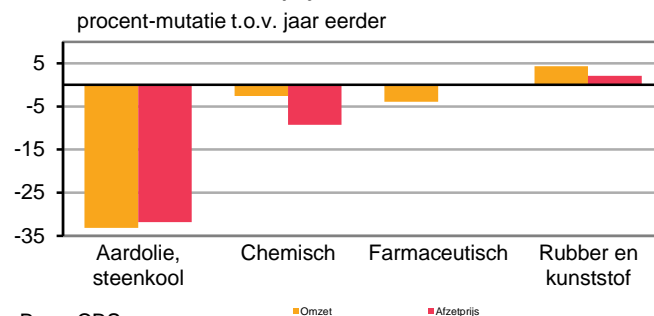
Conjunctuurenquête Nederland

Aardolie-, farmaceutische, chemische, rubber- en kunststofproductenindustrie

Omzet en afzetprijzen rubber- en kunststofproductenindustrie stijgen

In de rubber- en kunststofproductenindustrie lagen de omzet en afzetprijzen hoger dan in het eerste kwartaal van vorig jaar. De omzet- en prijsstijging was het hoogst in februari, met respectievelijk 9,2 en 2,2 procent. Zowel het binnen- als buitenland droegen hieraan bij. De grootste daler was, net als voorgaande kwartalen, de aardolie-industrie. De lage olieprijs drukken nu al meer dan anderhalf jaar de omzet. De omzet van de farmaceuten daalde dit kwartaal weer na een positieve omzetonwikkeling in het vierde kwartaal van 2015. De afzetprijzen bleven in deze branche vrijwel gelijk aan het eerste kwartaal van vorig jaar.

Deelbranches: omzet, afzetprijs

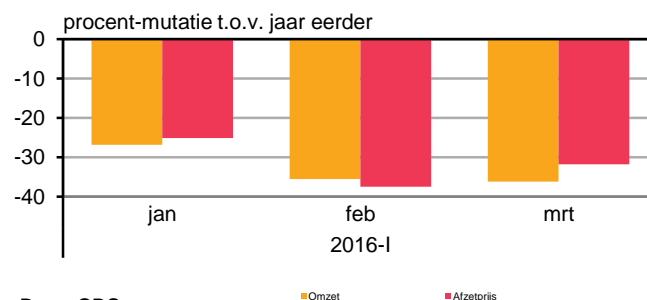

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Grootste afnames in de aardolie-industrie

De aardolie-industrie heeft nog steeds de grootste omzetzdaling binnen de industrie. In januari tot en met maart daalde de omzet zowel in binnen- als in het buitenland met respectievelijk 37,7 en 30,3 procent op jaarbasis. Vooral de daling van de prijs van ruwe olie veroorzaakte dit. De afzetprijzen zijn met 31,9 procent gedaald. De prijzen binnen Nederland daalden minder hard dan die voor de buitenlandse markt.

Aardolie-industrie: omzet, afzetprijs

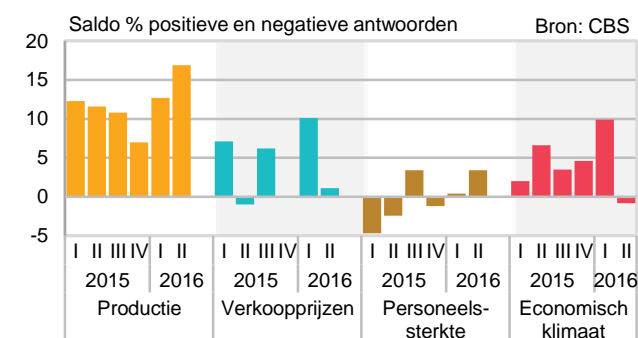

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Geen verdere verbetering economisch klimaat

Producenten in de aardolie-, farmaceutische, chemische, rubber- en kunststofproductenindustrie verwachten een toename van de productie in het tweede kwartaal. Het aantal ondernemers dat een productiegroei verwacht is voor het tweede kwartaal op rij gegroeid. De verkoopprijzen zullen volgens ondernemers nauwelijks veranderen. De verandering ten opzichte van het eerste kwartaal lijkt vooral veroorzaakt te worden door seizoensinvloeden. Waar ondernemers drie maanden geleden nog duidelijk positief waren in hun verwachtingen voor het economisch klimaat, wordt er nu eerder een verslechtering dan een verbetering verwacht. Wellicht spelen de lage olieprijsen hier een rol. Door een kleine meerderheid van ondernemers wordt een uitbreiding van de personeelssterkte verwacht.

Verwachtingen

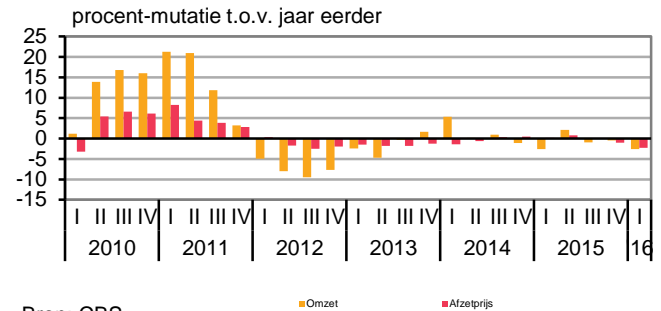
Conjunctuurenquête Nederland

Basismetaal- en metaalproductenindustrie

Omzetafname basismetaal- en metaalproductenindustrie

In de basis- en metaalproductenindustrie is de omzet het afgelopen kwartaal met 2,6 procent op jaarbasis gedaald. Vooral op de binnenlandse markt nam de omzet af (-5,9 procent). De buitenlandse omzet bleef nagenoeg gelijk. De afzetprijzen daalden met 2,2 procent. Op de buitenlandse markt daalden de afzetprijzen harder (-4,1 procent) dan in het binnenland (-0,8 procent).

Omzet, afzetprijzen

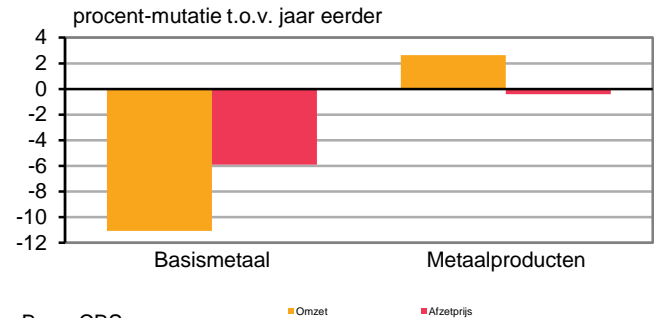
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Omzet basismetaalindustrie weer afgenomen

De omzet in de basismetaalindustrie daalde het afgelopen kwartaal met 11,1 procent vergeleken met vorig jaar. Zowel op de binnenlandse markt (-8,7 procent) als op de buitenlandse markt (-11,7 procent) nam de omzet af. De omzetafname was in januari en maart het grootst: respectievelijk -13,8 procent en -13,7 procent. De prijzen daalden met 5,9 procent. Prijzen daalden zowel op de binnenlandse markt (-5,1 procent) als op de exportmarkt (-6,3 procent). In de metaalproductenindustrie steeg de omzet met 2,6 procent. Deze omzettoename werd geheel veroorzaakt door verkopen buiten Nederland (+14,4 procent). De buitenlandse omzet in deze branche was zelfs in alle drie de maanden van het kwartaal zeer positief. In het binnenland nam de omzet met 5,3 procent af. Afnemers uit het buitenland waren afgelopen kwartaal 1,8 procent goedkoper uit. De prijzen op de binnenlandse markt bleven nagenoeg gelijk.

Deelbranches: omzet en afzetprijzen

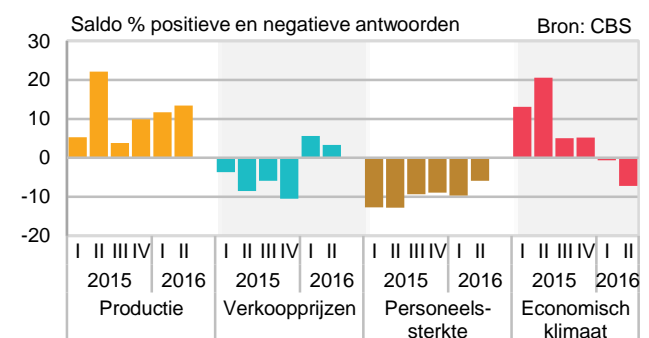
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Verslechtering economisch klimaat

Volgens per saldo 7 procent van de ondernemers in de metaalindustrie zal het economisch klimaat in het tweede kwartaal naar verwachting verslechteren. Het economisch klimaat verslechtert net als in het vorige kwartaal met name in de basismetaalindustrie. In die branche verwacht per saldo 50 procent van de ondernemers een verslechtering van het economisch klimaat. In de metaalproductenindustrie wordt juist een lichte verbetering van het economisch klimaat verwacht. Ondernemers verwachten een verdere toename van de productie en een stijging van de verkoopprijzen. Nog steeds wordt per saldo een afname van de personeelssterkte verwacht, al verwachten wel steeds minder ondernemers een krimp.

Verwachtingen

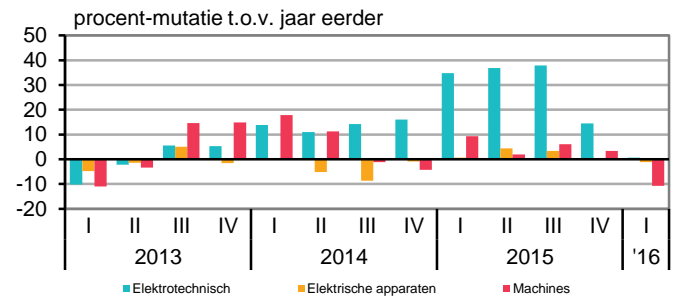
Conjunctuurenquête Nederland

Elektrotechnische en machine-industrie

Eerste omzetafname sinds tweeënhalf jaar

De omzet in de elektrotechnische en machine-industrie is in het eerste kwartaal met 4 procent afgenomen ten opzichte van vorig jaar. Voor het eerst sinds het tweede kwartaal van 2013 kwam de omzet in deze tak van de industrie lager uit. De machine-industrie was voornamelijk verantwoordelijk voor deze omzetafname, met een daling van (-10,7 procent). De omzetafname op de binnen- en buitenlandse markt in deze branche ontlieden elkaar nauwelijks. De omzet in de elektrische apparatenindustrie liet eveneens een afname zien (-1,1 procent). De omzet in de elektrotechnische industrie nam op jaarbasis met 0,7 procent toe.

Deelbranches: omzet

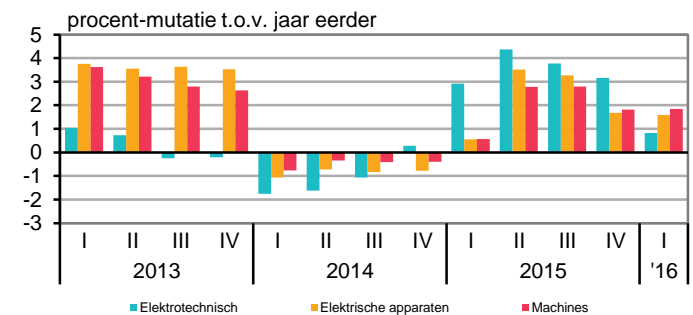
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Stijgende prijzen

De afzetprijzen in de elektrotechnische- en machine-industrie zijn net als in alle vier kwartalen van 2015 ook afgelopen kwartaal gestegen. De prijzen stegen met 1,6 op jaarbasis. De grootste prijsstijging deed zich voor in de machine-industrie (+1,8 procent), gevolgd door de elektrische apparatenindustrie (+ 1,6 procent). In de elektrotechnische industrie werden producten 0,8 procent duurder. In alle drie de branches was de prijsstijging op de buitenlandse markt sterker dan die in het binnenland.

Deelbranches: afzetprijzen

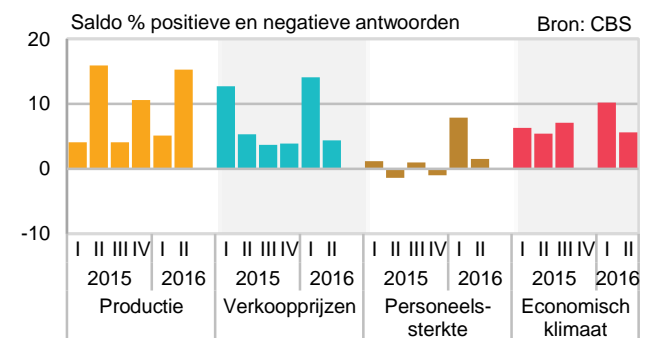
Bron: CBS

Productenprijsindex; afzetprijzen naar bedrijfstak SBI 2008, 2010=100

Ondernemers positief gestemd

Producenten in de elektrotechnische en machine-industrie verwachten een productietoename. Deze toename wordt per saldo door 15 procent van de ondernemers verwacht. Dat zijn er ongeveer evenveel als een jaar geleden. Er wordt ook een stijging van de verkoopprijzen verwacht. Verder denken de meeste ondernemers dat het economisch klimaat verder zal verbeteren. Dat geldt wel voor minder ondernemers dan in het eerste kwartaal. Drie maanden geleden waren ondernemers duidelijk positief in hun verwachtingen met betrekking tot de personeelssterkte. Nu houden de ondernemers met positieve en negatieve verwachtingen elkaar nagenoeg in evenwicht.

Verwachtingen

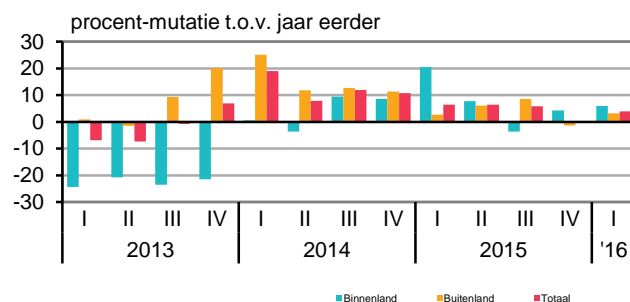
Conjunctuurenquête Nederland

Transportmiddelenindustrie

Transportmiddelenindustrie boekt omzetstijging

De omzet in de transportmiddelenindustrie steeg in het eerste kwartaal met 3,9 procent op jaarbasis. Deze branche boekte in het binnenland een omzetstijging van 6,0 procent en in het buitenland een stijging van 3,2 procent. Dit was te danken aan de auto- en aanhangwagenindustrie, die voor het zevende kwartaal op rij een omzetstijging noteerde. Bij de bedrijven die schepen, spoor- en trammaterieel, vliegtuigen, gevechtsvliegtuigen en (brom)fietsen produceren, daalde de omzet echter voor het vijfde kwartaal op rij. De prijzen in de transportmiddelindustrie stegen zowel in het binnen- als buitenland met respectievelijk 0,7 en 0,5 procent.

Deelbranches: omzet, binnen- en buitenland

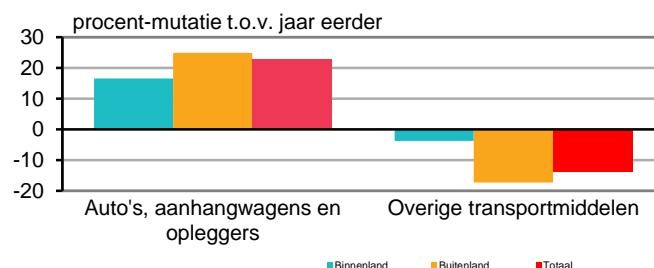
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Wederom groei in auto- en aanhangwagenindustrie

De auto- en aanhangwagenindustrie boekte met 23 procent wederom een flinke omzetstijging. Zowel in het binnen- als buitenland nam de omzet toe. De prijzen bleven op jaarbasis vrijwel gelijk. Bij de rest van de transportmiddelenindustrie daalde de omzet met 14 procent, voornamelijk door de omzetafname op de buitenlandse markt. In deze deelbranche stegen de prijzen op jaarbasis met 2,1 en 4,7 procent op respectievelijk de binnenlandse en buitenlandse markt.

Deelbranches: omzet, binnen- en buitenland

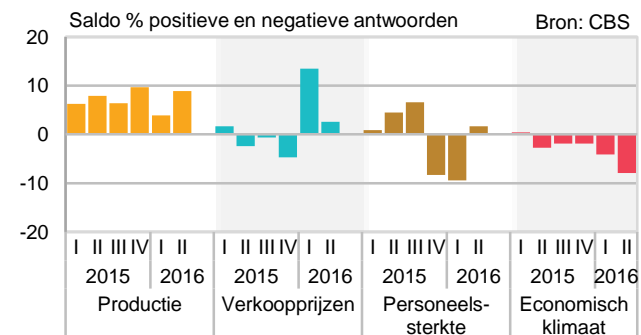
Bron: CBS

Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index (2010=100)

Meer positieve verwachtingen personeelssterkte

Per saldo verwachten ondernemers in de transportmiddelenindustrie een groei van de bedrijvigheid. Waar vorig kwartaal door relatief veel ondernemers een toename van de verkoopprijzen werd verwacht, verwacht nu per saldo 3 procent van de ondernemers een toename van de prijzen. In de afgelopen kwartalen waren ondernemers negatief in hun verwachtingen met betrekking tot de personeelssterkte. Voor het tweede kwartaal zijn de verwachtingen weer licht positief. Ondernemers hadden al langer negatieve verwachtingen voor de ontwikkeling van het economisch klimaat. Deze negatieve verwachtingen worden door steeds meer ondernemers gedeeld.

Verwachtingen

Conjunctuurenquête Nederland

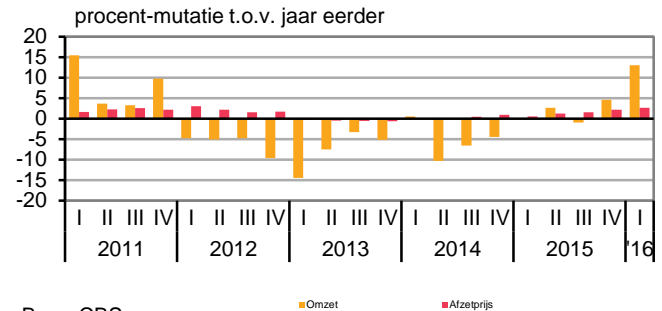

Overige industrie

Hout- en bouwmaterialenindustrie

De omzet van de hout- en bouwmaterialenindustrie nam met 13 procent toe. Het beeld van onderliggende branches verschilt. De omzet van de houtindustrie nam uitsluitend toe omdat deze branche in Nederland meer verkocht (11,7 procent). In de bouwmaterialenindustrie stegen de verkopen op de binnenlandse en buitenlandse markt met 17,3 en 9,1 procent. De afzetprijzen van de hout- en bouwmaterialenindustrie stegen met 2,7 procent.

Omzet, afzetprijzen

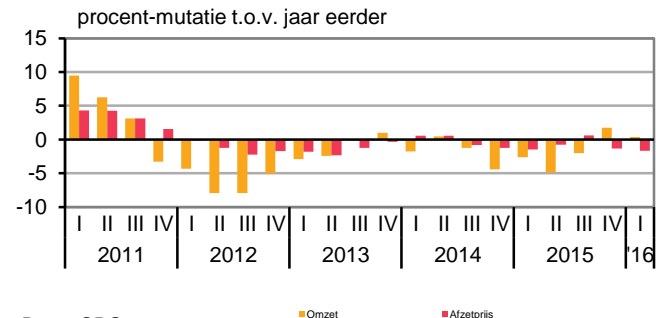
Bron: CBS

[Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index \(2010=100\)](#)

Papier- en grafische industrie

De omzet van de papier- en grafische industrie steeg in het eerste kwartaal met 0,4 procent. De binnenlandse omzet daalde met 1,8 procent en de buitenlandse omzet steeg met 2,4 procent. Hoewel de totale omzet steeg, was tussen beide deelbranches sprake van een verschil. In de papierindustrie steeg de omzet met 2,1 procent en in de grafische industrie daalde de omzet met 3,3 procent. Al sinds het vierde kwartaal van 2011 is er in de grafische industrie geen omzetstijging meer geweest. In beide branches samen daalden de afzetprijzen met 1,7 procent. Maar ook hier was er een verschil tussen de twee: de papierindustrie noteerde een prijsstijging van 0,6 procent en de grafische industrie een prijsdaling van 4,5 procent.

Omzet, afzetprijzen

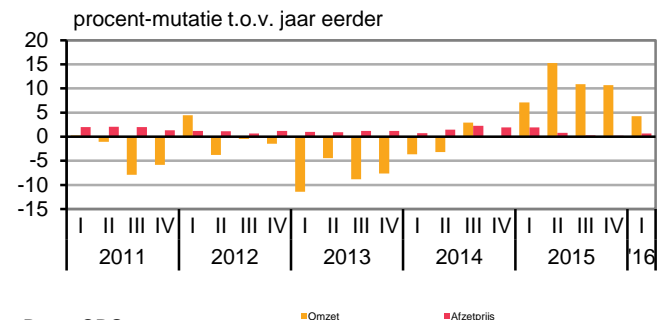
Bron: CBS

[Nijverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index \(2010=100\)](#)

Meubelindustrie

De omzet van de meubelindustrie lag 4,3 procent hoger dan in het eerste kwartaal een jaar eerder. Daarmee was het eerste kwartaal het vijfde kwartaal op rij met een omzetstijging. De binnenlandse en buitenlandse verkopen stegen 1,5 en 11,9 procent. De afzetprijzen in de meubelindustrie stegen 0,6 procent.

Omzet, afzetprijzen

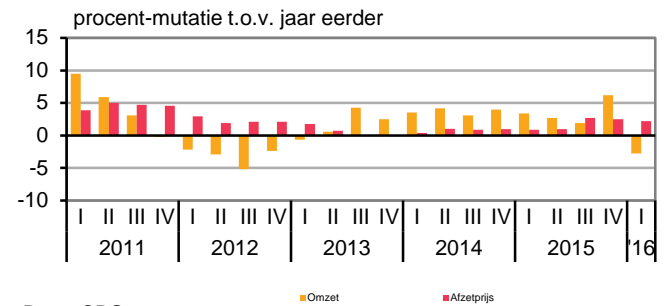
Bron: CBS

[Nijverheid productie en omzet, ontwikkeling en index \(2010=100\)](#)

Textiel-, kleding- en leerindustrie

De omzet van de textiel-, kleding en lederindustrie nam met 2,8 procent af. Deze omzetsdaling volgde na elf kwartalen van groei. De afzetprijzen stegen 2,2 procent. In de kledingindustrie nam de omzet met 6,8 procent het sterkst toe. De omzet in de textielindustrie, de grootste van de drie branches, daalde met 2,2 procent.

Omzet, afzetprijzen

[Nijsverheid; productie en omzet, ontwikkeling en index \(2010=100\)](#)

Opmerkingen betreffende deze publicatie

- Deze publicatie is samengesteld op basis van de cijfers die op 24 mei 2016 beschikbaar waren. Mogelijk zijn er op het moment van lezen actuelere cijfers; deze kunt u vinden via de links onder de verschillende grafieken.

Colofon

Tekst Sector Bedrijfsstatistieken Den Haag (EBD)

Datum 24 mei 2016

Meer informatie

CBS Infoservice: [infoservice online](#)

Telefonisch: 088 5707070

Media:

CBS Persdienst: persdienst@cbs.nl

Telefonisch: 070 3374444